

NEDERLANDS

1. Lezen

KO					L4					L6				
De kleuters kunnen 1.1.1 rijm herkennen, rijmwoorden bedenken en woorden in klankgroepen verdelen (fonologisch bewustzijn). 1.1.2. een bepaalde klank in gesproken woorden op verschillende posities herkennen (fonemisch bewustzijn). 1.1.3 een variatie aan klanken in mk-, km- en mkm-woorden onderscheiden (fonemisch bewustzijn). 1.1.4 minimum 15 letters (korte, lange, tweetekenslinkers en medeklinkers) herkennen door de bijbehorende klank uit te spreken (klanktekenkoppeling).					De leerlingen kunnen 1.1.1 woorden lezen met behulp van inzicht in de morfologische opbouw. 1.1.2 accuraat en geautomatiseerd lezen (vlot lezen). 1.1.3 teksten accuraat, met gepast tempo en met intonatie lezen (vloeiend lezen). 1.1.4 teksten en boeken lezen met aandacht en doorzettingsvermogen.					De leerling kan 1.1.1 onbekende woorden lezen met behulp van inzicht in de morfologische opbouw en kennis van leenwoorden. 1.1.2 teksten expressief lezen.				
Vlot en vloeiend lezen														
Fonologisch en fonemisch bewustzijn														
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
					Fonologisch bewustzijn									
KO 1.1.1			NL.001		Herkennen eenvoudige eindrijm. MIA <i>Eindrijm:</i> via rijmpjes en versjes Voorbeelden <i>Eenvoudige eindrijm:</i> kat-mat, koe-moe									
KO 1.1.1		NL.520	NL.002		Herkennen rijm. Te hanteren begrippen het rijm, rijmen									

KO 1.1.1			NL.006	Verdelen een woord in klankgroepen.													
KO 1.1.1			NL.007	Voegen klankgroepen samen tot een woord.													
Fonemisch bewustzijn																	
KO 1.1.1	MV.00 9		NL.008	Onderscheiden klanken. MIA <i>Klanken:</i> sterk contrasterende klanken Voorbeelden <i>Sterk contrasterende klanken onderscheiden:</i> - De leraar laat twee sterk contrasterende klanken horen: “ssss” (slang) en “rrrr” (motor). Als de slang sist (“sss”) bewegen de kinderen als een slang. Als de motor rijdt (“rrr”) bewegen ze als een motor. - De leraar vertelt een kort verhaaltje met veel “aaah” en “oooh”-uitroepen. Bij “aaah” doet de leraar samen met de kinderen de mond wijd open, bij “oooh” vormt iedereen met de handen een “toeter” rond de mond.													
KO 1.1.2 KO 1.1.3	NL.00 2 NL.01 6 NL.01 7		NL.009	Onderscheiden de beginklank in woorden. MIA <i>Onderscheiden:</i> De beginklank in het woord horen en onderscheiden van andere klanken (auditieve discriminatie). <i>Woorden:</i> - MK-woorden - KM-woorden - MKM-woorden Voorbeeld <i>Beginklank onderscheiden:</i> - Sorteren op beginklank (M – mand, muts, mama) “Wat klinkt hetzelfde, wat klinkt anders?” (maan-maan, mees-lees)													
KO 1.1.2 KO 1.1.3	NL.00 2 NL.01 6 NL.01 7		NL.010	Onderscheiden de eindklank in woorden. MIA <i>Onderscheiden:</i> De eindklank in het woord horen en onderscheiden van andere klanken (auditieve discriminatie). <i>Woorden:</i>													

					• vervanging van een klank Voorbeelden <i>Toevoeging van een klank:</i> Ik voeg vooraan een /b/ toe aan /oom/ en bekom /boom/. <i>Weglaten van een klank:</i> /raap/ zonder /r/ is /aap/. <i>Vervanging van een klank:</i> Bij het woord /mat/ wissel ik de /m/ in voor een /l/. Zo vorm ik het woord /lat/.											
KO 1.1.1, KO 1.1.2, KO 1.1.3			NL.015		Tonen hun kennis van klanken in verschillende contexten. Voorbeelden • Daniel luistert naar een versje en klapt telkens als hij een woord hoort dat met de klank /s/ begint, zoals slang, stoel en sok. • Abigail rijmt boom op room en legt uit dat ze dezelfde klankgroep achteraan hoort.											
Letters																
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn		3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	
Klanktekenkoppeling (alfabetisch principe)																
KO 1.1.4	NL.009 NL.010 NL.175	NL.124	NL.016		Herkennen voor hen belangrijke letters. Te hanteren begrippen het woord, de letter Voorbeelden <i>Belangrijke letters:</i> • Letters herkennen in woorden die ze vaak tegenkomen. • Letters herkennen in woorden die steeds in een letterlijke herhaling in een prentenboek voorkomen.											
KO 1.1.4	NL.009 NL.010 NL.175		NL.017		Verklanken voor hen belangrijke letters.											
KO 1.1.4	NL.011 NL.014 NL.521	NL.124	NL.018		Herkennen minstens vijftien letters. MIA <i>Herkennen:</i> • leesletters: kleine letter, hoofdletter • in verschillende verschijningsvormen											

					MIA <i>Doel:</i> - alfabetisch rangschikken - alfabetisch opzoeken Te hanteren begrippen de letter, het alfabet														
			NL.023		Zeggen het alfabet op.														
	LL.080 NL.48 8		NL.024		Gebruiken het alfabet bij het opzoeken.														
KO 1.1.4 L4 1.1.2			NL.025		Tonen hun kennis van letters in verschillende leescontexten. Voorbeelden - In de kleuterklas wordt gewerkt rond het thema verkeer. In de bouwhoek ligt een doos met verkeersborden. Dario en Frieke bouwen samen een winkel. De parkeerplaatsen bij de winkel duiden ze aan met het verkeersbord waar de letter 'p' op staat. Zij weten dat dat de letter 'p' is van het woord 'parkeren'. - In de schoolbibliotheek staan de boeken alfabetisch gerangschikt. Yaro vindt snel een boek dat hij wil lezen door met behulp van het alfabet te zoeken. Wanneer hij het uit heeft gelezen kan hij het ook gemakkelijk op de juiste plek terugplaatsen door gebruik te maken van de alfabetische volgorde.														
Vlot lezen																			
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn		3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12				
L4 1.1.2	NL.04 0 NL.17 6		NL.026		Lezen klankzuivere woorden met één lettergreep. Voorbeelden <i>Klankzuivere woorden met één lettergreep:</i> pen, boos, juf														
L4 1.1.2	NL.22 2		NL.027		Lezen lidwoorden. MIA <i>Lidwoorden:</i> de, het, een														
L4 1.1.2			NL.028		Lezen eenlettergrepige woorden. MIA <i>Eenlettergrepige woorden:</i> eindigend op -d of -t														

		- eindigend op -ng, -nk - met klankgroep aai, ooi, oei			
NL.029		Lezen eenvoudige tweelettergrepige woorden. MIA <i>Eenvoudige tweelettergrepige woorden:</i> - niet samengestelde woorden - samengestelde woorden Voorbeeld <i>Eenvoudige tweelettergrepige samengestelde woorden:</i> kastdeur, voetbal			
NL.030		Lezen klankzuivere woorden met medeklinkerclusters vooraan of achteraan. MIA <i>Woorden met medeklinkerclusters:</i> - MKMM - MMKM - MMKMM - MMMKM - MKMMM <i>Medeklinkerclusters:</i> - inclusief sch-, -ch, -cht Voorbeelden <i>Woorden met een medeklinkercluster vooraan:</i> de <u>k</u>raan, de <u>t</u>rap, de <u>s</u>trik, het <u>s</u>chaap <i>Woorden met een medeklinkercluster achteraan:</i> de po<u>ort</u>, de be<u>rg</u>, de he<u>r</u>fst, de da<u>g</u>, mol la<u>ch</u>t, beer ze<u>gt</u>			
NL.031		Lezen verkleinwoorden.			
NL.032		Lezen woorden met een hoofdletter.			
NL.033		Lezen woorden met een doffe e klank. MIA <i>Woorden met een doffe e:</i> - in een onbeklemtoonde lettergreep achteraan - met voorvoegsel ge-, be-, ver-			

PBD-GO!

- één zin per regel
- zowel kleine letters als hoofdletters
- enkelvoudige zinnen
- korte samengestelde zinnen met 'en', 'maar'
- leestekens punt, uitroepteken en vraagteken

[illegible]

de juiste volgorde. houden. rd.			
en bij het lezen.			
deklinters zen: in één keer gelezen: /z/, /eep/, /zeep/, /st/, ring van de elementaire leeshandeling).			
en.			

KO De kleuters kunnen 1.1.5 de betekenis van eenvoudige visuele boodschappen begrijpen. 1.1.6 expliciete informatie over de situatie, de gevoelens, de personages en perspectiefname uit voorgelezen teksten halen. 1.1.7 expliciete verbanden binnen een tekst verwoorden: oorzaak, gevolg, probleem en oplossing. 1.1.8 verbanden leggen tussen voorgelezen teksten en hun vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.9 de belangrijkste gebeurtenissen uit een verhaallijn in eigen woorden navertellen. De kleuters kunnen 1.3.4 op een voorgelezen verhaal reageren door vragen te stellen of verbanden te leggen met hun vakspecifieke kennis en voorkennis.	L4 De leerlingen kunnen 1.1.5 expliciet vermelde informatie in teksten weergeven. 1.1.6 informatie uit een tekst combineren om tot een logische conclusie te komen. 1.1.7 verbanden leggen tussen teksten en hun vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.8 beoordelen of de titel bij de tekst past. 1.1.9 verwoorden hoe de auteur denkt over het onderwerp van de tekst. 1.1.10 verwoorden hoe een tekst aansluit bij het leesdoel. 1.1.11 zich oriënteren op het lezen, tot begrip komen en het lezen bijsturen door aangeleerde leesstrategieën te gebruiken.	L6 De leerling kan 1.1.3 expliciete en impliciete informatie uit een tekst combineren om tot een logische conclusie te komen. 1.1.4 verbanden leggen tussen teksten en zijn/haar vakspecifieke kennis en voorkennis. 1.1.5 vergelijken hoe verschillende auteurs denken over eenzelfde onderwerp. 1.1.6 beoordelen hoe een tekst zijn/haar standpunt wel of niet beïnvloedt. 1.1.7 zich oriënteren op het lezen, tot leesbegrip komen en het lezen bijsturen door indien nodig relevante leesstrategieën te selecteren en te gebruiken.
--	---	---

Tekstbegrip

Informatie selecteren en interpreteren

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.3.4 KO 1.1.5 KO 1.1.6, KO 1.1.7, KO 1.1.8, KO 1.1.9	NL.328 NL.596		NL.068		Begrijpen voorgelezen teksten.* MIA <i>Begrijpen:</i> • expliciete informatie • belangrijkste gebeurtenissen uit een verhaallijn • reageren door vragen te stellen <i>*een variatie aan teksten</i>									
KO 1.1.6	S.001 S.002 NL.596	NL.327	NL.069		Geven expliciet informatie uit een voorgelezen tekst weer. MIA <i>Informatie:</i> • de belangrijkste gebeurtenissen • de situatie • de gevoelens • de personages									

PB

17

					MIA <i>Logische conclusies afleiden:</i> informatie uit de tekst combineren														
					<i>*een variatie aan teksten</i>														
L6 1.1.3	NL.334 NL.330 NL.112		NL.080		Leiden impliciete boodschappen in een gelezen tekst* af. MIA <i>Impliciete boodschappen afleiden:</i> aanwijzingen identificeren, verbindingen maken, conclusies trekken Voorbeelden <i>Impliciete boodschappen afleiden:</i> - In het verhaal zegt het hoofdpersonage ‘Oef! Deze doos is zwaar’. Wat hij niet zegt tegen de nevenpersonages is dat die graag hulp zou krijgen bij het dragen van de doos. ‘Fietsen is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor de gezondheid. Toch blijven veel ouders kiezen voor de auto, vooral op regenachtige dagen of wanneer ze haast hebben.’: In deze passage uit de tekst wordt impliciet gezegd dat het beter zou zijn als ouders hun kinderen vaker met de fiets naar school laten gaan.														
					<i>*een variatie aan teksten</i>														
L6 1.1.3	NL.115		NL.081		Leiden logische conclusies af uit gelezen teksten*. MIA <i>Logische conclusies afleiden:</i> impliciete en expliciete informatie uit de tekst te combineren														
					<i>*een variatie aan teksten</i>														
Informatie kritisch verwerken																			
MD/ GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12					
KO 1.1.8	NL.355 NL.111 LL.024	NL.33 7	NL.082		Maken verbindingen tijdens het luisteren naar of lezen van teksten. MIA <i>Verbindingen:</i> - tussen de tekst en eigen ervaringen - tussen de tekst en vakspecifieke (voor)kennis														
L4 1.1.7 L6 1.1.4	NL.073 NL.113 NL.338 NL.114 LL.025		NL.083		Maken verbindingen tijdens het lezen van teksten. MIA														

		Sturingsstrategieën: • actualiseren van kennis en woordenschat • actief luisteren aan de hand van luisterstrategieën	
NL.102		Gebruiken sturingsstrategieën bij het beluisteren van voorgelezen teksten.	
NL.103		Beschrijven sturingsstrategieën bij het lezen van teksten. MIA <i>Sturingsstrategieën:</i> • leesdoel bepalen • oriëntatie op de tekst • actualiseren van kennis en woordenschat • actief lezen door toepassen van leesstrategieën • controleren van begrip • toepassen van herstelstrategieën • controle bereiken leesdoel Te hanteren begrippen de controle, het leesdoel, het begrip	
NL.104		Passen sturingsstrategieën toe bij het lezen van teksten.	
NL.105		Stemmen hun manier van lezen af op het leesdoel. MIA <i>Manieren van lezen:</i> • globaal lezen • intensief lezen • kritisch lezen	
NL.106		Reflecteren over de keuze van zelf gekozen gelezen teksten in functie van het leesdoel.	
NL.107		Duiden de invloed van eigen voorkennis en identiteit op de interpretatie van teksten. Voorbeelden • Bodhi weet al veel over de ruimte en zegt: 'Wanneer ik een verhaal lees dat zich in de ruimte afspeelt, kan ik me gemakkelijk voorstellen hoe de ruimte eruit ziet.' • Sara is sportief en speelt voetbal in haar vrije tijd. Ze zegt: 'Ik vind het stom dat in de meeste verhalen over voetbal de hoofdpersonages jongens zijn.'	

23

					< bv. instructies geven via een stappenplan, genieten van een gedicht >	< bv. een publiek activeren via een reclametekst, informeren via een nieuwsbericht >									
Tekstconventies en tekst-/verhaalstructuur															
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	
L4 1.1.13	NL59 3		NL117		Herkennen een grote variatie aan teksttypes. Voorbeelden <i>Teksttypes:</i> instructie, recept, handleiding, schema, flyer, boekbespreking, e-mail, liedjestekst, gedicht, verhaal, formulier, verslag, artikel, opinietekst, historische bronnen										
L4 1.1.13 L6 1.1.9	NL08 7 NL27 7 NL27 8 NL28 1 NL13 4		NL118		Verwoorden het doel van een teksttype bij het lezen. MIA <i>Doel:</i> informerend, mening vertellen, gevoelens tot uitdrukking brengen, overtuigen, aansporen, amuseren, raad geven, waarschuwen Te hanteren begrippen informerend, mening vertellen, gevoelens tot uitdrukking brengen, overtuigen, aansporen, amuseren, adviseren, waarschuwen										
KO 1.1.10	NL14 7		NL119		Begrijpen de leesrichting. MIA <i>Leesrichting:</i> van links naar rechts, van boven naar beneden, van voor naar achter										
KO 1.1.10			NL120		Volgen tijdens het voorlezen de leesrichting en paginawisseling.										
KO 1.1.10	NL14 7		NL121		Duiden het principe van leesrichting. MIA <i>Leesrichting:</i> van links naar rechts, van boven naar beneden, van voor naar achter										
KO 1.1.10	NL25 3		NL122		Herkennen het verschil tussen tekst en beeld. MIA <i>Verskil tussen:</i> • symbolen • pictogrammen										

[illegible]

PBB

		In een tekst over de levenscyclus van een vlinder leiden leerlingen aan de hand van de opeenvolgende chronologische stappen volgende hoofdgedachte af: “Het leven van een vlinder bestaat uit vier fases die elkaar opvolgen.” <i>Probleem-oplossing:</i> In een tekst over het verkeer lezen de leerlingen over de toenemende verkeersonveiligheid en mogelijke oplossingen. De hoofdgedachte is: “Toenemend verkeer veroorzaakt gevaar voor voetgangers en fietsers, dus worden er maatregelen genomen.” <i>Vergelijkende opbouw:</i> In een tekst over de verschillen en gelijkenissen tussen haaien en dolfijnen leiden leerlingen aan de hand van vergelijkende elementen volgende hoofdgedachte af: “Dolfijnen en haaien leven in zee maar verschillen sterk in bouw en ademhaling.” <i>Beschrijvende opbouw:</i> In een tekst over het leven in een middeleeuwse stad leiden de leerlingen aan de hand van de verschillende beschrijvende elementen af dat de tekst beschrijft hoe een middeleeuwse stad eruitzag en hoe het leven daar georganiseerd was.		
NL.134		Analyseren de doelen van teksten aan de hand van tekststructuur/verhaalstructuur. MIA <i>Tekststructuur/verhaalstructuur:</i> • vormelijke elementen • inhoudelijke elementen		
NL.135		Herkennen samenhang in teksten. MIA <i>Samenhang:</i> woorden die de volgorde aanduiden Voorbeelden <i>Woorden die de volgorde aanduiden:</i> eerst, toen, daarna		
NL.136		Herkennen samenhang in teksten aan de hand van structuuraanduiders. MIA <i>Structuuraanduiders:</i> • verwijswaarden: verwijzen terug naar iets wat eerder genoemd is, of wijzen vooruit naar iets wat kort daarna genoemd wordt • signaal- en verbindingswoorden: verbinden zinnen of tekstdelen en geven aan wat voor verband er tussen die zinnen of tekstdelen bestaat.		

